

Fjernundervisning

Hovedregelen er at opplæring skal gjennomføres fysisk på skolen. Opplæringsloven gir allikevel kommunen og fylkeskommunen en mulighet til å gjennomføre deler av opplæring som fjernundervisning, dersom vilkårene er oppfylt.

REGELVERK | SIST ENDRET: 01.08.2024

Formålet med bestemmelsen er å fastsette vilkår og rammer for å sikre at fjernundervisning bare blir brukt på en måte som er til det beste for elevene. Fjernundervisning vil blant annet kunne gi elevene fagtilbud og tilpasninger som de ellers ikke ville fått.

I § 14-4 Fjernundervisning står det

Delar av opplæringa kan gjennomførast utan at læraren er til stades saman med elevane (fjernundervisning) dersom det er gode grunnar for det og det er trygt og pedagogisk forsvarleg. At det må vere gode grunnar betyr at fordelane for elevane må vere større enn ulempene ved å gjennomføre opplæringa som fjernundervisning. Når det skal vurderast om det vil vere trygt og pedagogisk forsvarleg å gi delar av opplæringa som fjernundervisning, skal det mellom anna takast omsyn til elevane sitt høve til læring, utvikling, trivsel og sosial samkjensle.

Elevane skal få fjernundervisning på skolen. I særlege tilfelle kan ein elev få fjernundervisning andre stader enn på skolen. Elevar i vidaregåande skole kan også få unntak etter avtale med rektor.

Fjernundervisninga skal gjennomførast slik at elevane og læraren kan kommunisere effektivt. Dei tekniske løysingane som blir nytta, må leggje til rette for kommunikasjon i sanntid eller med kort responstid.

Kommunen eller fylkeskommunen skal godtgjere at vilkåra i denne paragrafen er oppfylte.

Vilkårene for fjernundervisning

Opplæringsloven § 14-4 første ledd setter noen vilkår for når det kan gis fjernundervisning. Disse er «gode grunner» og at det må være «trygt og pedagogisk forsvarleg». Disse vilkårene må være oppfylt i alle tilfeller, også når det vurderes om en elev skal få fjernundervisning andre steder enn på skolen.

Gode grunner

Det står i bestemmelsen at gode grunner betyr at fordelene for elevene må være større enn ulempene ved å gjennomføre opplæringen som fjernundervisning. En fordel kan for eksempel være at det blir mulig å gi elevene et tilbud de ellers ikke ville fått, eller at det gjør det mulig å tilpasse det faglige nivået til den enkelte på en bedre måte. Fjernundervisning kan ikke tas i bruk for å spare penger. Kommuner og fylkeskommuner kan for eksempel ikke la være å rekruttere lærere som de ellers ville ha rekruttert, eller la være å opprette tilbud som de ellers ville ha opprettet.

Vilkåret om gode grunner er oppfylt dersom det ikke finnes lærere som kan undervise i morsmål, tospråklig opplæring i fag, samisk eller kvensk/finsk.

Trygt og pedagogisk forsvarlig

I bestemmelsen står det at ved vurderingen av om det vil være trygt og pedagogisk forsvarlig å gi fjernundervisning, skal det tas hensyn til elevenes evne til læring, utvikling, trivsel og sosialt samhold. Dette er ikke en uttømmende liste. Hva som er trygt og pedagogisk forsvarlig må baseres på en skjønnsmessig faglig vurdering. Elevenes alder og modenhet er relevant for vurderingen. Fjernundervisning vil derfor være mindre aktuelt i grunnskolen enn i videregående skole. Dersom fjernundervisning skal gis til de yngste elevene må det være mulig å få hjelp til å følge opplæringen av en ansatt på skolen. I vurderingen av om fjernundervisning er trygt for elevene, skal det også tas hensyn til risikoen for brudd på personvernet til elevene. Se mer om dette i punktet om personvern.

For noen elever kan fjernundervisning være spesielt utfordrende. Bruk av fjernundervisning må ikke føre til at enkelte elever får færre eller andre valgmuligheter enn resten av klassen eller trinnet på grunn av mangel på tilrettelegging. Dette kan for eksempel avhjelpest ved at eleven får hjelp av en lærer på skolen til å følge et undervisningsopplegg gjennom fjernundervisning. I andre tilfeller kan elever ha behov for et eget og mer tilrettelagt opplegg.

I vurderingen av om det er trygt og pedagogisk forsvarlig, skal det ikke tas hensyn til om skolen har nødvendig utstyr til å gjennomføre fjernundervisning.

Det må gjøres konkrete vurderinger av om vilkårene er oppfylt i hvert enkelt tilfelle.

Deler av opplæringen kan gis som fjernundervisning

Bestemmelsen gir mulighet for at hele eller deler av fag kan gjennomføres som fjernundervisning. Dersom et helt fag skal gis som fjernundervisning kan det være en løsning å kombinere fjernundervisning med noe fysisk samhandling mellom fjernundervisningslæreren og elevene. En annen løsning kan være tett samarbeid mellom fjernundervisningslæreren og en lærer som er sammen med elevene på skolen. Dette forutsetter at læreren på skolen følger opp elevene mellom fjernundervisningsøktene.

Fjernundervisningen skal som hovedregel gis på skolen

Elevene skal i utgangspunktet være på skolen når de får fjernundervisning, slik at elevene får tett oppfølging og et godt fysisk og psykososialt skolemiljø.

I «særlege tilfelle» kan fjernundervisning gis når eleven er andre steder enn på skolen. Kravet om særlige tilfeller viser at det er en høy terskel. Det er viktig å understreke at dette unntaket gir kommunen og fylkeskommunen en mulighet til å tilby fjernundervisning utenfor skolen i noen tilfeller, men det gir ikke elevene en rett til å få slik fjernundervisning.

Et eksempel på særlige tilfeller er elever som ikke kan komme på skolen på grunn av sykdom. Dette gjelder kun ved kortvarig fravær. Dersom en elev har langvarig sykefravær, skal eleven få opplæring av en lærer hjemme, på sykehus eller lignende. Opplæring i elevens hjem kan også her i noen tilfeller suppleres med fjernundervisning. I vurderingen av om det skal gis fjernundervisning i disse tilfellene er det hensynet til eleven som er sentralt; som for eksempel elevens behov for samhandling med andre elever og behov for variasjon.

Et annet eksempel på særlige tilfeller, er der en elev midlertidig bor et annet sted enn hjemme. Dette kan være kortvarige opphold utenfor hjemmet, som blant annet opphold på kriesesenter. Det kan også gjelde ved deltakelse på et idrettsarrangement på nasjonalt nivå.

Elever i videregående skole kan også få fjernundervisning utenfor skolen etter avtale med rektor. Ved slik avtale gjelder ikke kravet om «særlege tilfelle», men vi minner om at hovedregelen er at elevene skal møte på skolen også der opplæringen gis i form av fjernundervisning.

Kommunikasjon

Bestemmelsen stiller krav om at elevene og lærerne kan kommunisere effektivt. Det innebærer at de tekniske løsningene som brukes må legge til rette for kommunikasjon i sanntid eller med kort responstid. Dette betyr ikke at alt av opplæring må være i sanntid. Det er altså mulig å ha en kombinasjon av

sanntidsøkter og økter der elevene jobber mer selvstendig.

Formålet med kravet om effektiv kommunikasjon er blant annet å legge til rette for at elevene skal få mulighet til å få hjelp og oppfølging, og at læreren skal kunne gi opplæring, gjøre vurderinger og registrere fravær.

Dokumentasjon av om vilkårene er oppfylt

Kommunen eller fylkeskommunen velger selv om de ønsker å gi elevene mulighet for fjernundervisning i deler av opplæringen. De må da kunne dokumentere at vilkårene for fjernundervisning er oppfylt.

Dersom kommunen eller fylkeskommunen velger å benytte seg av muligheten til å gjennomføre fjernundervisning, kan tilsynsmyndighetene eller domstolene overprøve om vilkårene er oppfylt. Ved tilsyn må kommunen og fylkeskommunen kunne sannsynliggjøre og begrunne dette. De bør kunne vise til dokumentasjon av hvilke vurderinger som er gjort, hvem som har vært involvert i vurderingen, hvilken kunnskap og erfaring det er lagt vekt på og om bruken av fjernundervisning har vært evaluert.

Videre er det viktig å kunne dokumentere hvilke vurderinger som er gjort av elevenes alder og modenhet. Dersom det er snakk om fjernundervisning av stort omfang, kreves det mer utfyllende begrunnelser enn ved enkeltstående og avgrenset bruk av dette. På samme måte kreves det utfyllende begrunnelser når fjernundervisning blir brukt i grunnskolen.

Personvern

I fjernundervisning blir det behandlet personvernopplysninger når lyd, bilde og tekst blir overført.

Fjernundervisning innebærer en større personvernrisiko enn ved ordinær opplæring. Dette har sammenheng med at det med fjernundervisning blir brukt programvare og digital overføring av informasjon. Kommuner og fylkeskommuner er pliktig å følge personvernloven.

Fjernundervisning for elever utenfor skolen

Som hovedregel skal fjernundervisning gjennomføres på skolen. I de fleste tilfeller er elevene og lærer på skolen, selv om de oppholder seg på ulike skoler. I særlige tilfeller kan opplæringen gis andre steder enn på skolen. Risikoen for personvernet er særlig stor når undervisningen foregår på skolen og en eller flere elever følger opplæringen gjennom fjernundervisning. Det som gjør at risikoen øker når det er få elever som deltar gjennom fjernundervisning er at private opplysninger om disse elevene kan bli delt med de som er på skolen. I tillegg øker risikoen for at opplysninger som normalt bare blir delt innenfor klasserommet, blir delt med andre enn de som er på skolen. Det kan skje ved at det for eksempel er andre personer i samme rom som eleven som har fjernundervisning.

Vi viser ellers til omtalen av personvernutfordringer ved bruk av fjernundervisning i forarbeidene og til opplæringsloven § 25-1.

Ansvar

Det er elevenes hjemkommune og hjemfylke som også her har ansvaret for opplæringen. Dersom en elev får deler av opplæringen gjennom fjernundervisning fra et annet sted i landet, må hjemkommunen eller hjemfylket sørge for at denne opplæringen er i samsvar med regelverket, inkludert at opplæringen er i samsvar med læreplanverket, og at det er rutiner for vurdering. Det er for eksempel hjemskolen til eleven som skal fastsette standpunktkarakterer og karakter i orden og oppførsel og skrive ut dokumentasjon for opplæringen.

Kilde

Prop. 57 L (2022–2023) Lov om grunnskoleopplæringa og den vidaregående opplæringa (opplæringslova) punkt 15.